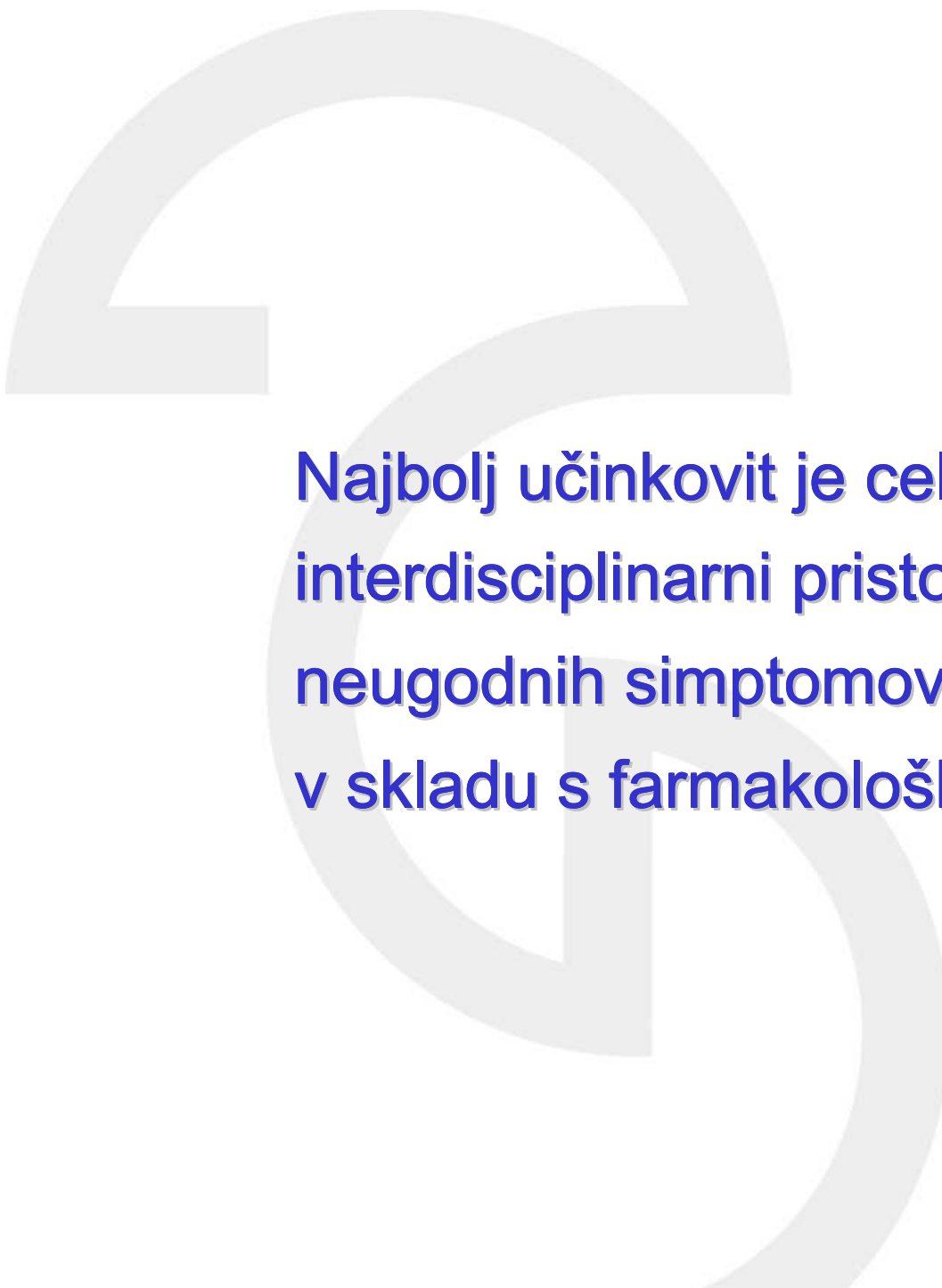

Lajšanje telesnih simptomov:

DISPNEJA, SLABOST, DELIRIJ

Urška Lunder
**Univerzitetna klinika za pljučne bolezni
in alergijo Golnik**

Ljubljana, 1. februar 2010

**Najbolj učinkovit je celosten
interdisciplinarni pristop k obravnavi
neugodnih simptomov
v skladu s farmakološkimi načeli.**

Simptomi bolnikov v zadnjem letu življenja

	Onkološki	Ne-onkološki
Huda bolečina	85%	67%
Izguba apetita	72%	38%
Nespečnost	52%	35%
Slabost/bruhanje	51%	27%
Oteženo dihanje	47%	49%
Zaprtje	47%	32%
Nemir	40%	40%

*Higginson I. Epidemiology based needs assessment for palliative care and terminal illness.
Radcliffe Medicine Press 2005.*

Splošni principi

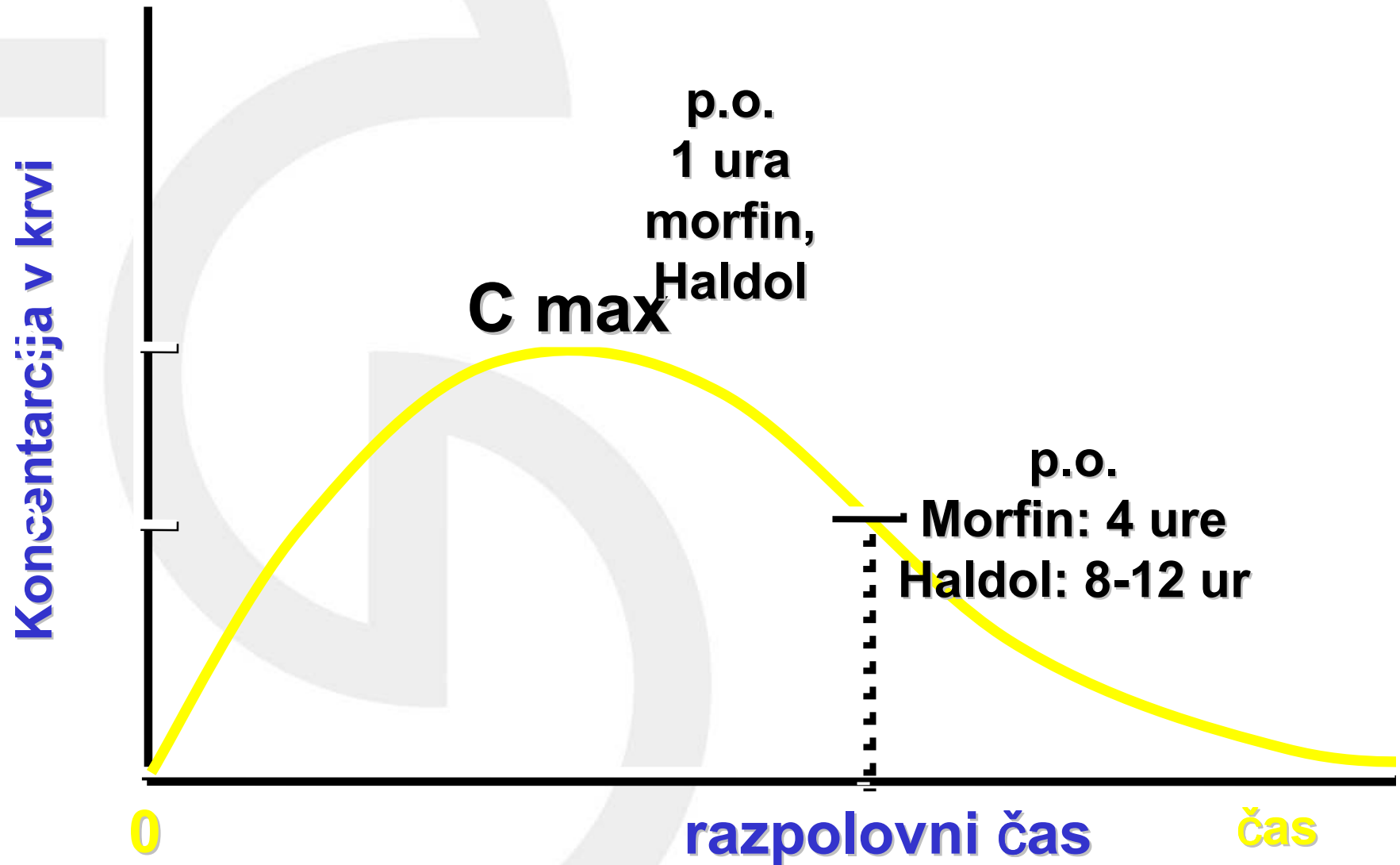
- **Ocena**
 - Anamneza
 - Klinični pregled
- **Obravnava**
 - Vzročna terapija
 - Farmakološka
 - Nefarmakološka
- **Izobraževanje**
 - Bolnik, družina
 - Zdravstveni delavci
- **Spremljanje**
 - Učinkovitost lajšanja
 - Načrt oskrbe
- **Timski pristop**
- **Konzultacija**

Principi ocene neugodnih simptomov

1. Lokacija
2. Kakovost (vrsta)
3. Časovni potek
4. Jakost
5. Učinek zdravil

- **Bolnikovi cilji ?**
- **5 osnovnih elementov ocene bolečine**
- **Vzročno zdravljenje in lajšanje simptomov**
- **Pot vnosa zdravil**

Kinetika prvega reda

DISPNEA

Definicija: Doživljanje oteženega dihanja

Subjektivna izkušnja

Posledica: eden najbolj strašljivih simptomov

Opiodi

- **Zdravilo prve izbire**
- **Lajašnje: brez korelacije s fr. dih.**
- **Ni etičnih ali strokovnih ovir**
- **Manjši odmerki**
- **Centralno in periferno delovanje**

Anksiolitiki

- **So varni v kombinaciji z opiodi**
- **Benzodiazepini**
 - *lorazepam 0.5mg do 2mg na 1 uro do umiritve, nato odmerek 4-6 krat rutinsko

Kisik?

Nefarmakološki pristopi

SLABOST / BRUHANJE

Vzroki

- **Metastaze**
- **Meningealno draženje**
- **Movement (gibanje)**
- **Mental anxiety (tesnoba)**
- **Medications (zdravila)**
- **Mucosal irritation (draženje sluznice)**
- **Mehanska zapora**
- **Motility (peristaltika)**
- **Metabolični**
- **Mikrobi**
- **Miokardni**

Patofiziologija slabosti in bruhanja

Kemoreceptorska sprožilna cona (CTZ)

Center za bruhanje

Skorja

Vestibularni aparat

Nevrotransmitterji

- **Nevrokinin**
- **Serotonin**
- **Dopamin**
- **Acetilholin**
- **Histamin**

GI trakt

Delirij

Telefonski klic medicinske sestre:

**“GOSPOD KOVAČ JE
ZMEDEN!
KAJ LAHKO NAREDIMO?”**

Gospod Kovač
87 let

Razširjen rak pljuč
meta v kosteh

ZMEDENOST:

demenca
psihoza
bipolarne motnje
delirij
depresija

Delirij: akutna sprememba obnašanja

- spoznavnih (kognitivnih) funkcij,
- motnje spanja
- nejasen govor
- motnje spomina
- motnje zaznavanja

- **Hiperaktivni**
- **Hipoaktivni**
- **Terminalni**

Delirij: znaki

- prodromalni simptomi:
vznemirjenje, nemir, motnje spanja,
razdraženost
- dezorientacija v času in prostoru
- nenadno poslabšanje spomina
- nepovezan govor
- zmanjšana koncentracija
- zmanjšana ali povečana motorična aktivnost
- motorične nenormalnosti: tremor, tiki
- nenadna čustvena labilnost
- kortikalne nenormalnosti: disgrafija, afazija

Delirij - vzroki

- toksičnost zdravil
- infekcija
- hipotenzija
- hipoksija
- hipoglikemija, hiponatremija, ali hiperkalcemij
- zvišani dušični retenti
- prekinitev jemanja sedativov, alkohola, nikotir
- zaprtje
- nezdravljena huda bolečina
- odpoved organa

Diagnostične skale, vprašalniki

- Mini mentalni status
- Vprašalnik ocene kognitivnih funkcij

kvantitativna ocena kognicije:

orientacija

zaznavanje

pozornost, operacija računanja

spomin

jezik

VZROKI

- toksičnost zdravil
- infekcija
- hipotenzija
- hipoksija
- hipoglikemija
- hiponatremija
- hiperkalcemija
- zvišani dušični retenti
- prekinitev jemanja sedativov, alkohola
- zaprtje
- nezdravljena huda bolečina

Cilj zdravljenja delirija:

**Bolnik, ki je buden, miren,
kognitivno funkcionalen, zmožen
komuniciranja s svojci in
osebjem**

Cilj zdravljenja terminalnega delirija:

Lajšanje trpljenja

Farmakološko zdravljenje delirija

Nevroleptik prvega izbora: HALOPERIDOL

- Začetni odmerek 0,5 - 1 mg p.o. ali s.c. (ali 2 – 5 mg), titramo p.p./1h. Dnevni odmerek razdelimo na 2 do 3 krat na dan.
- Zgornji dnevni odmerek?
- Ekstrapiramidni znaki, sedacija, hipotenzija

Farmakološko zdravljenje delirija

Drugi izbor - Benzodiazepini: MIDAZOLAM

začetni odmerek 5mg

titriramo na 10 minut do 20mg

Tretji izbor - Levomepromazin (NOSINAN) 25mg

Nefarmakološko zdravljenje

Delirij

- **Velikokrat brez ustrezne obravnave!**
- **Motena zavest**
- **Fluktuiraj v kogniciji**
- **Nenaden nastanek**
- **Fluktuiraj skozi čas**